

ÚJ HAZÁT TALÁLTAK, ŐSHAZÁT KERESNEK

HAJDÚ PÉTER

Olvasói és egykori hallgatói számára a mai napig emlékezetesek ZSIRAI MIKLÓS-nak azok az előadásai és cikkei, melyekben a negyvenes évek burjánzó nyelvészeti dilettantizmusát állította pellengérré. „Őstörténeti csodabogarak” c. előadása a legismertebb ezek közül, amely a LIGETI LAJÓS szerkesztette „A magyarság őstörténete” c. kötetben jelent meg 1943-ban.

Az azóta eltelt negyed században kevesebbet hallattak magukról a műkedvelő nyelvészek-őstörténészek. Számuk persze nem apadt: a ZSIRAI által megörökített csodalények helyére újak léptek, s ennek az új nemzedéknek több tagjához engem is nem egy személyes emlék fűz. A szolid típust a nyugállományú tanító képviseli, aki három évtized hangyaszorgalmú munkájával sokszáz gépelt lap terjedelmű könyvet írt arról, hogyan képzei el ő népünk kialakulásának menetét. Legtöbbjük monomániás és agresszív. Ilyen az Attila sírját kutató műkedvelő régész, vagy az asztrólogus-nyelvész, aki a csillagképek állásából vezeti le szófejtéseit és a polgári életben műszaki rajzoló. Igazukról, elhivatottságukról valamennyien meg vannak győződve, és természetesen arról is, hogy a szaktudomány művelői járnak helytelen úton. Szélesebb közönség előtt azonban nem válhat ismertté működésük, mert könyvkiadói politikánk szerencsére nem kedvez nekik. Egy-egy rövidebb közlemény még így is hírt ad olykor a napi sajtóban az ügyesebbekről. A Magyar Nemzet 1965. november 16-i számában pl. egy Maliban járt történésszel készült riport beszámol arról, hogy az illető szerint rokonság lehet a magyar és az afrikai (szudán-guineai) bambara nyelv között. Az Esti Hírlap 1967. május 19-én pedig az MTI közlése alapján jelentette, hogy egy magyar muzeológus sok szavunk kelta eredetét fejtette meg. Pl. kelta *ghent* szó az angol *gentleman*-en kívül a magyar *kend*-del állítható párhuzamba. Az MTI-nek az ilyen híradásokat április 1-re kellene időzíténie.

Az aránylag ismeretlenségben és visszhangtalanul folyó hazai ténykedőkkel szemben annál serényebben buzgólkodnak a külföldi emigrációban élő fél- és magántudósok. Ezek a külföldön megjelenő magyar nyelvű sajtótermékekben jó publikációs lehetőséget találnak, sőt könyvkiadási gondjaikat is meg tudják oldani.

A New Yorkban megjelenő „Kronika” c. folyóirat 1954. októberi, decemberi és 1955. márciusi számai közlik P. SZELÉNYI IMRE „Az őshaza nyomában” c. cikkét. A jó páter ebben az ugariti írást a székely rovásírás édestestvérének tekinti és lépten-nyomon hettita elemeket mutat ki nyelvünkben. A hajdani hettita fővárosnak, Hattusas-nak a romjait a törökországi *Boghazköy* falu helyén találták meg: nyilvánvaló SZELÉNYI szerint, hogy az utóbbi is ősi magyar szó, azaz *Bugaczkői*. A szíriai *Rasz Samra* pedig, ahol az ugariti ékirást megszólaltató leletek előkerültek, szintén magyar; mégpedig = *Rácsos kamra* és i. t.

MAGYAR ADORJÁN viszont „Ős magyar rovásírás” c. füzetében (Warren, Ohio 1961, „A Fáklya” c. lap kiadása) azt fejtegeti, hogy a magyar az etruszkkal

egyetemben európai ősnép. Leginkább a magyar és etruszk számrovás egyezései bizonyítanak ezt, továbbá a római [!] *rebus* és *rubrica* szavak, amelyek az etruszk-magyar *rovás*-ból származnak „*b*-vel ejtve” [!]. Mindez pedig nem volna lehetséges, „ha a magyarok csak ezer évvel ezelőtt lovagoltak volna be Európába, mint műveletlen, sátoros nomádok” — vélekedik M. A. (i. m. 21. l.).

„Etruszk—magyar rokonság” c. könyvéből ítélve (Warren 1966) KÚR GÉZA „A Fáklya” szerkesztője ennek az elméletnek még nagyobb képzelőerővel megáldott apostola. Érdemes megismerkedni munkamódszerével. Etruszk feliratoknak úgy fejt meg az értelmét, hogy azokat önkényesen szegmentálja és az egyes szelvényekhez hasonló hangzású magyar szavakat keresgél, melyeket azután behelyettesít az etruszk feliratba. Van pl. egy közmondásnak ítélt etruszk szövegrészlet, amely átírásban így hangzik: *vinimia leniace*. MAYANI megfejtési kísérlete szerint ennek jelentése ez lenne: „Im Wein ist Vergessen”. KÚR GÉZA is majdnem hasonló eredményre jut. Az alábbi szelvényekre osztja az etruszk szöveget: *vin imi leni ace*, s az egyes elemek magyarázata így hangzik:

- vin* = ,tengerész' (t. i. a finn *ui-* ,úszik' származéka lévén),
- imi* = ősmagyar *eme*, azaz ,asszony, feleség',
- leni* = magyar *lengő*, vagyis ,könnyű, könnyelmű',
- ace* = ősmagyar *acci* ,gyorsan, hamar, hirtelen' [?!].

Behelyettesítéssel az etruszk mondat jelentését így fogalmazza meg: „Tengerész-feleség könnyelmű — elhámorkodás” (i. m. 58. l.). Műfordításnak kissé kusza, sok értelmelme sincsen, megfelelő asszociálással azonban a „könnyelmű tengerész-feleség” párhuzamba hozható a „borban a felejtés” örök igazságával.

Ennél is szebb azonban egy etruszk vödör feliratának „megfejtése”. E szerint a vödör-felirat tájékoztatta a leendő tulajdonost a birtokába került tárgy használatáról, ekképpen: „Lelőgatva vidd, ésszel használd. Megreped a máza, ha lángon van sokáig, magasra hányod, kedvtelésből megfontolás nélkül lóbárod, a fogantyú nagyon rázza kirándul, sóhajtozol.” — Voltaképp csakugyan mi egyéb lehetne használati utasításként egy vödör oldalára írva? Mindez etruszkul így hangzik: *lavisesela rupinupifive velxanu thelnavinutalina kusenkustrinaxe*. Magyarázatképpen elégedjünk meg ezuttal csak a szöveg utolsó szavának KÚR módszere szerinti analízisével;

- kus* = *gúzs*, vagyis természetesen ,fogantyú',
- en* = ,nagyon',
- kust* = a *k* „sajtóhiba” *r* helyett, s ekkép *rust* = *rázott*,
- rin* = *ringat* ,rángat',
- axe* = *ah* ,sóhajtas' + *e* „a parancsoló mód ragja”, ,sóhajts'.

Ha mást nem is, azt készséggel elhiszük, hogy az efféle szókirakódsi kellemes társas játék lehet az Erie-tó és a Duna partján egyaránt. KÚR úr persze komolyan veszi. Ám mégsem ragaszkodik föltétlenül az etruszkokhoz. Ha a helyzet úgy hozza, elfogadja ő rokonokul a maorikat, vagy a sumérokat is, ahogyan ez a FEHÉR M. JENŐ „Képek a magyar sámáninkvizíciók történetéből” c. könyvéhez írt előszavából kiderül (Warren 1967.).

Ezzel viszont eljutottunk a sumér—magyar nyelvrokonság ügyéhez, amelynek a gondolata már a századfordulón felvetődött ugyan, interkontinentális méretekben kibontakozott mozgalommá azonban csak a második világháború után vált. A mozgalom központja Argentínában és az Egyesült Államokban van, de híveik megtalálhatók Ausztráliában, Kanadában, Latin-Amerika különböző országaiban, Franciaországban és egyebütt is. A sumérista eszmék könyvek, propagandairatok, rokoni és

egyéb kapcsolatok révén Magyarországon is szélteben elterjedtek: a sumér gondolat híveinek hazai száma nagyobb mint gondolnánk. Hangjukat hallatják is újabb TIT előadások hozzászólásaiban, hetilapok és folyóiratok levelezési rovataiban és általában, ahol lehet. Újabbban pl. tudományosnak ható külsőségekkel álcázott nagyobb terjedelmű tanulmány közlését próbálták elérni egyik akadémiai folyóiratunk szerkesztőségénél.

Eleven munka folyik Buenos-Airesben a Sumír—Magyar Tudományos Társaság köreiben, mely gróf Károlyi István elnökletével könyvkiadói tevékenységet is folytat. Ugyanitt a Facultad de Sumerología Magyar Szemináriuma sumerológiai szakképzést nyújt, amelyre rendes vagy levelező hallgatóként bárki beiratkozhat és négy év alatt ledoktorálhat. Az itteni szakképzés színvonaláról és az elnyerhető doktorátus értékéről beszéljen helyettünk a Társaság és a Szeminárium kiadásában 1964-ben megjelent „Finnugor=Sumír” c. „felvilágosító irat”-nak két részlete.

A finnugor nyelvrokonság gondolatának születését így írja le ez a munka: „Munkácsy Bernát, Kálmán Béla, Hunfalvy Pál, Reguly Antal, Szilasi Móric, Pápay József, Róheim Géza, Fokos-Fuchs Dávid, Beke Ödön, Löwy Ernő, Juhász Jenő, Szinnyi József és Halász Ignác együttes terv szerint — de külön-külön felvéve a hatalmas honoráriumokat — kidolgozták, központi irányítás szerint, 1884 és 1916 közötti időben a vogul, osztják, zürjén, votják, cseremis és mordvin nyelvek nyelvkönyvét, szójegyzékét, népköltési gyűjteményét, megtoldták azt a felfedezett és szóhagyományokban állítólag élő hősénekekkel és egyéb ú. n. «szövegeket» is összegyűjtötték. Ezeket a — fent említett nyelvekre vonatkozó és azonos címet viselő — könyveket azután állami és akadémiai támogatással kiadták.” (i. m. 13. l.)*.

Nos, a listában felsoroltak együttes terv szerint aligha dolgozhattak, mert legtöbbjük nem is volt kortárs. A munka „elkezdésekor”, azaz 1884-ben REGULY ANTAL már 16 éve a temetőben nyugodott, „befejezésekor”, 1916-ban pedig KÁLMÁN BÉLA éppen hogy betöltötte harmadik életévét. Cirkuszban mutogathatták volna, ha ily zsenge gyermekkorában finnugor nyelvészeti tanulmányokat folytat.

A füzetke írói (FOYTA ISTVÁN, PÓK ZOLTÁN és BADINY JÓS FERENC) összekeverik a közelmúltban elhunyt ERNST LEWY volt berlini professzort a pornográf verseiről közismert LÖWY (ÁRPÁD) álnevű költőnkkel, aki egyébként jeles numizmata volt. S mivel E. LEWYnek Magyarországon soha nem jelent meg könyve, azért honoráriumot sem kaphatott (tiszteletdíjban egyébként a fölszabadulás előtti akadémiai kiadványok szerzői sem részesültek; úgy látszik különben, hogy a szerzői díjak nagyságáról is téves elképzeléseik vannak a szerzőknek).

Meglep továbbá az idézetnek az az állítása is, hogy a felsorolt nyelvészek könyvei azonos címet viselnek. Aránylag jól ismerem a finnugor nyelvészeti szakirodalmat, és bizton állítom, hogy a fenti szerzőknek nincsenek olyan kiadványaik, amelyek azonos címen jelentek volna meg.

A „felvilágosító irat” végszavaiból is álljon itt egy részlet, főleg azért, hogy az olvasó az „irat” stílusából is következtethessen annak tartalmára:

„Befejezésül Padányi Viktorral szeretnénk megemlékezni, aki most Csaba Királyfi égi szekerén járja tovább az igazság útját. Hattyúdalában — a Buenos Airesben kiadott „Dentumagyarria” című munkájában 450 oldalon emeli magasra a fátylát, hogy valamiképpen megmutassa a magyarság elejeinek [sic!] göröngyös útját.

* Az idézetben előforduló helyesírási hibákat korrigáltuk.

A „magyar” származáskutatás és történelemírás pestisében alakja úgy emelkedik ki ma, mint az orvosi diagnózisok fertőjében hajdan a nagy Semmelweiss Ignác. Padányi is — mint Semmelweiss — csak tisztaságot követel. Ugyanazt mondja ő is a történelemtudósoknak, mint Semmelweiss kiáltotta az orvosoknak:

«Uraim! — Mossanak kezet!» (i. m. 15. l.).

A felszólításnak eleget téve kijelentjük: természetesen nem lehet megítélni a sumér—magyar nyelvrokonság elméletét csupán az idézett röpirat primitív demagógiája és teljes tájékozatlansága alapján. Vannak e gondolatnak ügyesebb tollú, a tudományokban verzásusabb és módszerességre törekvő propagálói is.

Annak idején egy jó nevű vallástörténész, VARGA ZSIGMOND vetette fel munkássága melléktermékeként a sumér—magyar nyelv közti kapcsolat tételét. A mai suméristák elképzeléseinek legismertebb rendszerezője BOBULA IDA, akinek három könyvét ismerjük: *Sumerian Affiliations*, Washington 1951; *A sumér—magyar rokonság kérdése*, Buenos Aires 1961; *Origin of the Hungarian Nation*, Gainesville, Florida 1966. Ezeket a tanokat tovább fejleszti a merész képzeletű párizsi GOSZTONYI KÁLMÁN az „Ahogy Lehet” c. folyóiratban közölt cikkeiben (pl. 1954. júliusi, 1955. januári, februári ill. júniusi számban). Ezek, s a korábbi idézetben szerepelt PADÁNYI VIKTOR, nem képtelen emberek általában tanárok, történészek, irodalmilag tájékozottak. S éppen tudományos felkészültségük látszata, a munkáikban felvonultatott filológiai apparátus sokakat meggyőz a hirdetett tételek igazáról. Elsősorban azokat persze, akik az adatokat, forrásokat ellenőrizni, új igazságokat kritikával fogadni nem tudnak.

BOBULÁÉknak azután hiányzik a nyelvészeti felkészültségük: nemcsak általános ismereteik nincsenek ezen a téren, hanem speciális magyar nyelvészeti és sumér nyelvi jártasságuk is nagyon alacsony színvonalú. Holott a sumérológia fejlett tudományág, amelyet sok neves kutató magas színvonalon művel. Ezt a magas színvonalat azonban az emigrációban élő magyar kutatók képtelenek voltak elérni. Ezzel is magyarázható, hogy számukra csak egyetlen sumérológiai probléma ismeretes, a magyar (ill. finnugor) és sumér nyelvi (és kulturális) kapcsolatok és rokonság kérdése.

Nem arról van szó, hogy kereken ellenezzük a sumér kapcsolatok lehetőségét. Ilyen kapcsolatok — természetesen nem közvetlenül a magyarral, hanem annak valamilyen nagyon régi előzményével, nevezetesen mondjuk a praeurálival — eleve nem minősíthetők lehetetleneknek. A kapcsolatok lehetősége azonban egyelőre pusztán teoretikus és azzal a nyelvészeti elvvel függ össze, amely szerint lehetetlen két nyelvről bebizonyítani azt, hogy nem rokonok. Elméletileg helytelen volna tehát már előzetesen elutasítani az uráli nyelvek és a sumér kapcsolatának, vagy rokonságának gondolatát. E gondolatot hirdetni azonban csak akkor lenne szabad, ha annak a bizonyítása, vagy legalábbis valószínűsítése megtörtént volna. A sumér rokonság eddigi nyelvészeti „bizonyítékai” ehhez nem elégségesek, mert félrevezető, megtévesztők, erőszakoltak. A BOBULA IDÁTÓL és társaitól származó nyelvészeti érvekből csak egy tanulság vonható le: Ez pedig az, hogy a sumér rokonság hirdetői átvették ugyan a nyelvhasználatnak bizonyos külsőségeit, de annak lényegét nem értik. A nyelvtörténet számukra mindvégig idegen terület maradt.

Pedig a megbízható nyelvészeti felkészültség olykor csakugyan meglepő eredményre vezethet ezen a téren: az ilyesfajta sumér kapcsolatok kibogozgatása azonban hallatlanul bonyolult, aprólékos munka, amely egyhamar nem eredményez látványos elméleteket, viszont a kutatótól számos nyelv történetének ismeretét kívánja. Példaként lehet említeni PENTTI AALTO-nak „Ein alter Name des Kupfers” című alapos

tanulmányát (UAJb 31: 33—40), amelyben a szerző a 'réz' sumér neve és uráli, indogermán meg egyéb nyelvek hasonló jelentésű szavai között próbál összefüggést keresni. Az ehhez hasonló munkák sok tucatjára lenne szükség ahhoz, hogy formába öntsük elképzeléseinket e nyelvi kapcsolatokról és történeti hátterükről.

ZSIRAI említett cikkében a széllel bélelt elméletek meglepően nagy skálája tárul elénk: A nézeteknek ez a tarkasága ma már csak nyomokban van meg. Ehelyett azonban mind nagyobb tért hódított a dilettáns sumér—magyar elmélet, amely a tájékozatlanság következtében nagy karriert futott be az elmúlt két évtizedben, hiába emelték fel szavukat ellene a külföldi magyarság nyelvészetben, régészetben, történelemben jártas képviselői (pl. LOTZ J.: Word 8 [1952]: 286—7; FOLTINY ISTVÁN: Civitas Dei. A Magyar Katolikus Tud. és Műv. Akadémia Évkönyve I [New York 1956]: 111—122; TARCZ SÁNDOR: Krónia 1954 március—június; BOGYAY TAMÁS: Új Látóhatár 6 [1960]: 369—386 stb).

A sumér elmélet azonban mégsem mondható monopol helyzetűnek. Mellette egy pánfinnugor elmélet is nagy rivális, főleg egy emigráns észt író, EDGAR SAKS jóvoltából. SAKS „Studies in ur-European History” címen indított egy sorozatot, melynek két kötete jelent meg: Aestii 1961 és Esto-Europa 1966. Mondanivalója eképp foglalható össze: Európa őslakói a jégkorszaktól kezdve finnugorok voltak. Az észthez és a finnhez közeli rokon nyelvet beszéltek szerinte a britonok, piktek, ligurok is. Az őseurópai finnugor kultúrát később a beözönlő kelta, görög, majd római, germán és szláv népcsoportok fokozatosan eltüntették.

E fantazmagóriára csupán azért érdemes a szót vesztegetni, mert nézeteit SAKS egyfajta tudományos körítéssel találja, s így könnyen megtéveszti a tájékozatlan olvasót.

SAKS fejtegetéseinek kiindulópontját egy Svédországban nemrég elhunyt neves észt régésznek, RICHARD INDREKO-nak a munkásságában találta meg. INDREKO tárta fel és interpretálta az ú. n. Kunda kultúrát (Észak-Észtország). Kundában a Baltikum egyik leggazdagabb mezolitikus emlékanyagát találták meg (i. e. VII. ezredből), s ezt a halász-vadász kultúrát INDREKO egy helyen — futó megjegyzésként — a finnugorságnak hajlandó tulajdonítani (nézeteinek ez tehát nem domináns vonása). Mindenesetre SAKS kapva kap e kijelentésen, és tényként fogadja el. Hivatkozik azután arra is, hogy INDREKO szerint Kunda eszközkészletének egy része, pl. a csont szigonyok, a nyugateurópai felső paleolitikummal mutatnak kapcsolatot. Ezt a gondolatot SAKS úgy bonyolítja tovább, hogy a kundai kultúra a nyugateurópai felső paleolit magdaléni művelődés örököse, s ez is, az is finnugornak tekintendő. Ebből ered az a végkövetkeztetés, amely szerint Európa őslakói a jégkorszak végén finnugorok voltak.

Egyetlen INDREKO idézet elégséges ahhoz, hogy megállapíthassuk, mennyire önkényesen és felelőtlenül sző tovább SAKS egy gondolatot. „Összefoglalóan a következőket állapíthatjuk meg a csont és agancs eszközökről. Ezeknek az eszközöknek bizonyos típusai... Nyugat-Európa paleolit központjaiból származnak, ahonnan azok északi és keleti irányban terjedtek el. A keleteurópai térségben legrégebb formáik a Kelet-Baltikumban... találhatóak. Innét vette át őket a kundai kultúra, valószínűleg kulturális hatás révén. A kundai kultúra azonban nem vette át a Nyugat-Európában oly gazdagon képviselt kovakő hegyeket és egyéb kova eszköztípusokat, aminek áttelepülés vagyis kívülről jövő etnikai beszivárgás esetében meg kellett volna történnie.” (I. R. INDREKO, Meso-

lithische und frühneolithische Kulturen in Osteuropa und Westsibirien. Stockholm 1964: 33—34; a szövegkiemelés tőlem származik).

A kundai kultúrához egyébként számtalan nehéz probléma fűződik (a legfontosabbakról l. HAJDÚ: Népr. és Nyelvtud. 12: 7—8). Ezekre és a körülöttük burjánzó irodalomra SAKS még csak nem is utal. De hát egyáltalán elvárható-e tőle ilyen „ap-róságok” számontartása, amikor még fő forrására — INDREKO gondolataira — sem tud koncentrálni, és eltorzítva reprodukálja azokat.

Az elmélet régészeti megalapozása azonban csak bevezetése hosszadalmas nyelvészeti fejtegetéseknek. Bőségesen ömlesztett etimológiai magyarázatokba bocsát-kozik Európa víz- és helyneveinek eredetéről. Természetesen valamennyi finnugornak találhatik. Pontosabban: finn vagy észtravak jutnak eszébe a tárgyalt nevek kapcsán és ez elegendő ráció számára a finnugor eredet eldöntéséhez. Így kapcsolódik össze a *Duna* a finn *Tuoni* „túlvilág” szóval, folyónk régi *Istros* nevét pedig az észtr *istuma* „ül” igéből származtatja, de abban sem kételkedik, hogy az *Isonzo* folyó neve és az észtr etnonim is ide tartozik. A *Thames* folyó azonos az észtr *tamm* „tölglya” nevével, de finnugor az *Albion* név is (vö. finn *ala* „alsó rész”). Véget érni nem akaró mennyiségben zúdíttja olvasójára az efféle képtelenségeket. Onomasztikai jártassága nincsen. BACH, DAUZAT, LEBEL, ROHLFS nevét és a nyugati nyelveken hozzáférhető összefoglaló jellegű monográfiáiknak még csak hírért sem ismeri. Etimológiáiban — mint a műkedvelők általában — a hangalaki hasonlóságoknak tulajdonítja a döntő szerepet, egyéb módszertani alapelve nincsen. Kikeresgéli hát a térképről azokat a neveket, amelyekhez valamilyen észtr vagy finn szó valamelyest hasonlít, és ezekből a magyarázatokból egy hamis őstörténeti hipotézis talaján kártyavárat épít.

SAKS könyveinek kétségtelenül van koncepciója, sőt csak koncepciója van, az is elhibázott és káros. Pánfinnugor gondolatköre eléggé egyértelmű: egyfajta prehistorikus atlanti gondolatot terjeszt azt állítván, hogy minden művelődés Nyugatról áramlik Kelet felé. A Baltikum és Nyugat-Európa jégkori etnokulturális és nyelvi egységének zavaros tételével olyan hamis történeti képet fest, amely a múltra utalva provinciális szenvedélyeket éleszt, sőt talán még revizionista politikai elképzeléseket is kíván szolgálni.*

*

Van aki e romantikus őstörténeti illúziókat az idegenbe szakadt, gyökerét vesztett ember kisebbségi érzéseinek túlkompenzálásaként fogja fel. Lehet, hogy ebben van némi igazság. Legtöbbször azonban az őstörténeti ábránd-kergetők ultrás nacionalizmusa annyira nyilvánvaló, hogy ebben láthatjuk tevékenységük közös eszmei gyökerét.

* Annál különösebb, hogy egy különben jó szándékú magyar történész és múzeológus helynévkutatók révén ugyancsak arra a felismerésre jutott, hogy a jégkorszak végén Európa őslakói finnugorok voltak. Ezek az ő véleménye szerint Észak-Afrikából vándoroltak Európába, s messzire és sokfelé vezető útjuk egyes állomásain váltak ki közülük az etruszkok, baszkok, pelazgok, magyarok, paleoszamojedok, paleojapánok és i. t., sőt még a sumérok is (BELITZKY JÁNOS, Beszámoló egy készülő tanulmányról: Palócföld 1965: 76—103; vö. még a „Nógrád” c. napilapban közölt riportot B. J.-sal: „Utazás az időben” címen jelent meg a lap 1965. december 5.-i számában). B. J. helynév-egyeztetéseiből bemutatunk néhányat: *Tüttös* helynevünk természetesen a finn *tyttö* „leány” szóval áll kapcsolatban, *Ercsi* pedig a mordvinok *erzä* népnévvel. A *Balaton* egy „falu” jelentésű *bal- ~ val- [?]* tö + a finn *-ton* fosztóképző összege „lakatlan, elhagyott” jelentésben. A tunéziai *Sussa* = finn *susi* „farkas”, *Prága* nevének alapja pedig az állítólagos finn *para ~ pere* „szolga, cseléd” szó. Ez a pár példa is mutatja, hogy módszer és eredmény tekintetében SAKS szövejtésével azonos értékű etimológiákról van szó.

FINNOUGRISCHE URGESCHICHTSSCHREIBUNG
IN DER EMIGRATION

VON

P. HAJDÚ

Verf. behandelt eine Reihe von unseriösen Theorien, die bezüglich der Verwandtschaft und Urgeschichte der figur. Sprachen und Völker vor allem in Übersee in Mode kamen. Hierher gehören die Lehren von der etruskisch — ungarischen bzw. sumerisch — ungarischen Sprachverwandtschaft. Die Verfechter der sumerischen Theorie sind den anderen zahlenmässig stark überlegen, das angeführte Beweismaterial erweist sich aber als ebenso unannehmbar und unwissenschaftlich, wie die „Demonstration“ einer etruskisch — finnougri-schen Sprachidentität.

Einen anderen Weg beschreitet E. SAKS. Er präsentiert uns die eiszeitlichen Ureinwohner Westeuropas als Finnougrier. SAKS unterstellt den Finnougriern die Madeleine-Kultur des oberen Paläolithikums, und nach seiner Version sprachen z. B. die Pikten, Ligurer, Britonen finnougri-sch. Diese ursprüngliche finnougri-sche Urkultur brachten dann die nach Europa flutenden Kelten, Griechen, Römer, Germanen und Slaven zum Verschwinden.

Alle diese panfinnougri-schen Theorien sind dem Dilettantismus und einem hypertrophischen Nationalismus ihrer Erfinder entsprossen.